

Draaiboek bij acute vergiftiging van honingbijen door pesticiden

Stappenplan en informatie bij het vaststellen van een vermoedelijk acute vergiftiging.

1. Motivatie

Het is om verschillende redenen belangrijk dat vergiftigingen worden gemeld.

- Als niemand de moeite neemt om bijenvergiftigingen te melden en te (laten) onderzoeken blijft de problematiek ongekend. De inbreng van de imker is dus belangrijk. Met concrete gegevens en aan de hand van feiten kunnen onderzoekers, overheden en hun adviseurs aan de slag.
- In het geval dat de veroorzaker kan worden achterhaald, laat een aangifte toe te pogen de geleden schade te verhalen. Voor alle duidelijkheid: een aangifte zal niet automatisch resulteren in een schadeloosstelling. Het is in praktijk zeer moeilijk om de link tussen bijensterfte en bespoten gewassen te kunnen aantonen.
- Het onrechtmatig en/of onoordeelkundig gebruik van pesticiden is tevens zeer schadelijk voor tal van andere insecten zoals solitaire bijen, hommels en vlinders die ook een belangrijke rol bij de bestuiving hebben. De melding van bijensterfte te wijten aan pesticidengebruik brengt de problematiek van verschraving van de biodiversiteit tevens aan de orde.
- De melding van bijensterfte wijst de pesticidengebruikers op de effecten die een onoordeelkundig of een verkeerd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan veroorzaken. Het zet de gehele sector ertoe aan om inspanningen te doen om dergelijke voorvallen in de toekomst te vermijden of te beperken.
- Deze procedure is bedoeld als een onderzoeks- en informatieprocedure waarvan u als imker steeds over de resultaten kan beschikken.

2. Het vaststellen en het verloop van een acute vergiftiging

Dit stappenplan geldt enkel voor bijensterfte veroorzaakt door pesticidenvergiftiging. Zodoende is het belangrijk om dergelijke sterfte te onderscheiden van natuurlijke sterfte, sterfte door bijenziekten, wintersterfte, sterfte door gebrek aan voedsel of door andere factoren zoals de hoornaar, ...

- Bijensterfte door acute vergiftiging door pesticiden op drachtplanten komt enkel voor tijdens de lente, zomer of herfst en niet tijdens de winter.
- Bij acute bijenvergiftiging vallen bijen plotseling massaal dood voor de kast. Bij bijenziekten verloopt de sterfte in 't algemeen geleidelijker.
- Daarnaast komt een groot gedeelte van de bijen niet terug naar de kolonie, omdat ze sterven op het veld.
- Zolang het volk dit kan volhouden, worden de dode bijen weggedragen tot enkele tientallen meter van de kast.
- Een deel van de bijen valt dood op de grond voor de kast of op de vliegplank.
- Zodra het volk ernstig begint te verzwakken kunnen dode bijen het vlieggat verstoppen en stapelen de dode bijen zich op in de kast.
- Bijen gedood door spuitschade vertonen overwegend een krampachtige houding. Vergiftigde bijen sterven meestal met uitgestoken tong. Een uitgestoken tong kan echter ook wijzen op hongerdood. Controleer dus altijd eerst of het getroffen bijenvolk nog over voedsel beschikt.

- Bij vrij ernstige vergiftigingen kan een deel van de stervende bijen vastklitten in een tros boven het vlieggat aan de voorzijde van de kast. Ze zullen de kast niet binnengaan maar wachten buiten tot ze sterven.
- Vaak zijn meerdere kolonies op een bijenstand slachtoffer van vergiftiging, doch het is goed mogelijk dat slechts één of enkele volken op een bijenstand worden getroffen door een acute vergiftiging doordat de andere volken op de bijenstand een andere voedselbron bevliegen.

Dit stappenplan is enkel van toepassing als er een gefundeerd vermoeden van acute pesticidenintoxicatie is, d.w.z. **het afsterven van minstens één derde van de betrokken kast(en) binnen een korte tijd, namelijk 48u, samen met de vaststelling dat er een grote hoeveelheid dode bijen voor de kast ligt.** Dit is het alarmsignaal.

Tip: leg voor elke bijenkast een stuk plaat of oude tegels op de grond. Een halve vierkante meter per kast volstaat. Veeg regelmatig de tegels schoon. Bij volken die een beperkte vergiftiging oplopen wordt dit vaak niet opgemerkt door de imker, zeker niet als de bijenkasten in het gras staan. Een schoon vlak voor de kast kan veel vertellen over de gebeurtenissen in een volk van de voorbije week. Tevens vergemakkelijkt het de staalname van dode bijen.

3. Stappenplan

De flowchart van het draaiboek bij een acute bijenvergiftiging door pesticiden dat door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) erkend is en gevolgd wordt, is schematisch weergegeven in bijlage 1.

4. Verplichte melding

De vaststelling van acute bijenvergiftiging wordt zo snel als mogelijk gemeld aan het FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen). Deze verplichte melding gebeurt via het meldpunt van de lokale controle-eenheid (LCE) van het FAVV in de provincie waar de bijenvergiftiging plaats vond.

Het meldpunt kan teruggevonden worden op de startpagina van de website <http://www.favv.be>. Klik op LCE-Lokale Controle-eenheden, duid de provincie aan en onder 'Voor een "verplichte melding"' zijn telefoon, fax, e-mail en GSM gegevens van het meldpunt weergegeven.

Naast het melden wordt het FAVV standaardformulier 'Formulier voor de exploitanten van de sector van de primaire dierlijke productie' ingevuld (Bijlage 2). Dit formulier kan door de imker ingevuld worden (dierenarts is geen verplichting). Gezien dit een algemeen formulier bij meldingsplicht betreft, mogen bepaalde rubrieken opengelaten worden zoals '03. Dierenarts' en '06. Betrokken dierenvoeders' daar zij bij acute bijenvergiftiging niet van toepassing zijn.

Het FAVV engageert zich ertoe om snel (binnen een tijdspanne van 24u) een inspecteur ter plaatse te sturen voor vaststelling en staalname van dode bijen. De FAVV-inspecteur kan zich bij de vaststelling en monsternamen laten bijstaan door een beëdigd assistent voor de bijenteelt.

5. Het nemen van de stalen, verzending stalen en aanvraag analyse

- Vóór de staalname worden als bewijsmateriaal enkele foto's genomen van de vergiftigde bijen voor de kasten.
- Aangezien de vergiftiging ook door een foutieve handeling van de imker kan zijn veroorzaakt, gaat de FAVV-inspecteur na welke behandeling(en) de imker heeft toegepast.
- In het geval de FAVV-inspecteur acht dat de abnormale bijensterfte veroorzaakt kan zijn door vergiftiging door pesticiden en indien de sterfte voldoende ernstig is (het afsterven van minimaal een derde van de populatie bijen van de betreffende kast(en)) zal de FAVV-inspecteur afgestorven bijen verzamelen voor de analyse op residuen van pesticiden. Daarbij wordt een mengstaal per getroffen bijenstand genomen. Voor een degelijk staal zijn er minimum 100 g bijen nodig. Bij een beperkte sterfte kan ook labo-onderzoek uitgevoerd worden op een beperkter aantal dode bijen. Ter referentie: 1 haalbij weegt ongeveer 125 mg, voor 100 g heb je ongeveer 800 bijen nodig.
- Op een tafel wordt een proper staal bijen uit het verzamelde materiaal gesorteerd. Organisch materiaal zoals gras, maar ook darren en onvolledige bijen worden verwijderd.
- De dode bijen worden in een officiële, genummerde monsternamezak van het FAVV verzameld. De monsternamezak wordt verzegeld en afgetekend door de FAVV-inspecteur. De FAVV-inspecteur staat verder in voor het begeleidend schrijven bij het staal, het transport van het staal naar het dispatchingcentrum van het FAVV, de aanvraag tot analyse bij het laboratorium en de opvolging van de resultaten.
- De analyse betreft een pesticiden multi-residuonderzoek met LC-MS en GC-MS op minimum alle pesticiden die momenteel in België toegelaten zijn of in het verleden toegelaten waren, waarvan de LD50 voor bijen lager is dan 100 µg/bij.
- De tijd tussen de vergiftiging en staalname van dode bijen wordt liefst zo beperkt mogelijk gehouden.
- Na staalname wordt het staal zo snel als mogelijk ingevroren (<-18 °C) en tot de analyse in de diepvries (<-18 °C) bewaard om desintegratie van pesticidenresiduen te vermijden.

Bij een officiële staalname en aanvraag tot analyse door de FAVV-inspecteur zullen de laboratoriumkosten door het FAVV worden betaald **op voorwaarde dat de imker bij het FAVV geregistreerd is**.

Worden er bij het LCE-onderzoek ter plaatse symptomen van besmettelijke of aangifteplichtige bijenziekten vastgesteld, kan de inspecteur eventueel een bijkomend staal nemen voor een bijkomend onderzoek op bijenziekten. Het staal voor het onderzoek op bijenziekten dient te worden verzonden naar het Belgisch referentielaboratorium voor bijenziekten (SCIENSANO).

6. De opvolging van het analyseresultaat

De inspecteur volgt het analyseresultaat van het laboratorium op en stelt de betrokken imker in kennis van het analyseresultaat. Bij vaststelling van pesticiden door het laboratorium wordt nagegaan of de teruggevonden concentratie een toxisch effect op honingbijen kan hebben. Daartoe wordt de concentratie die in/op de bijen werd aangetroffen vergeleken met de LD₅₀-waarde voor de betreffende actieve stof voor honingbijen zoals vermeld in de dossiers voor erkenning ingediend bij de FOD Volksgezondheid. De LD₅₀ is de hoeveelheid van een stof die bij 50% van een populatie tot de dood leidt. Voor de meeste actieve stoffen is zowel de LD₅₀-oraal als

de LD₅₀-contact bepaald. Worden er in de erkenningsdossiers aparte waarden opgegeven voor de LD₅₀-oraal en de LD₅₀-contact, dan wordt met de laagste waarde rekening gehouden. Zijn er geen toxiciteitsgegevens voor bijen beschikbaar in het erkenningsdossier dan kan men zich baseren op de Europese database Footprint (<http://sitem.herts.ac.uk/aeru/footprint/en/index.htm>), wat een betrouwbare bron is. Het is evenwel belangrijk de updates van de informatie in deze database na te gaan, bijvoorbeeld t.o.v. de EU-gegevens (DG SANTE) betreffende residuen van pesticiden (<http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/?event=homepage&language=EN>).

Is de aangetoonde concentratie van de in/op de bijen teruggevonden actieve stof lager dan 0,1 × laagste LD₅₀-waarde (= 10 % van de LD₅₀) voor honingbijen, dan wordt het onderzoek stopgezet, behalve indien er ook een onderzoek inzake bijenziekten werd aangevraagd. Indien de aangetoonde concentratie de opgegeven LD₅₀-waarde voor honingbijen benadert (>0,1 × LD₅₀) of overschrijdt, kan gepoogd worden de oorzaak van de bijensterfte te achterhalen.

Merk op dat de uitslag van het laboratoriumonderzoek uitgedrukt wordt in een concentratie (µg) van werkzame stof per kg bijen. De LD₅₀ waarden uitgedrukt in µg/bij moeten omgerekend worden tot µg/kg bijen. Een gemiddeld gewicht van 145,8 mg per bij dient daarbij te worden toegepast. Dit houdt in dat men de LD₅₀ waarde (µg/bij) dient te vermenigvuldigen met 6850 om de LD₅₀ waarde te bekomen uitgedrukt in µg/kg bijen.

Een database met alle LD₅₀-oraal als LD₅₀-contact-waarden uit de erkenningsdossiers voor alle actieve stoffen waarop het laboratorium controleert zal worden opgesteld zodat de beoordeling snel kan gebeuren.

7. De zoektocht naar het verdachte product

Wil men proberen de link te leggen tussen de bijensterfte en een gebruikt pesticide, dan dient de vliegweide rond de getroffen kast(en) te worden gescreend. De FAVV-inspecteur kan daarbij gebruik maken van de aanwijzingen door de imker van de mogelijke oorzaak door het opsporen van verdachte behandelde gewassen. Om een indicatie te bekomen bij welke teelt(en) de teruggevonden actieve stof(fen) mogen worden toegepast, kan de imker de hulp vragen van:

- Ministerie van Landbouw, Afdeling Duurzame landbouw: Annie Demeyere (Tel 016/666121; annie.demeyere@lv.vlaanderen.be)
- CRA-W, Unité Protection des plantes et écotoxicologie, Bâtiment Alfred Serge Balachowsky, Rue de Liroux, 2 5030 Gembloux: Pierre Hucorne (tel 081 625 262; p.hucorne@cra.wallonie.be) of Michel De Proft (081 625 689 of 081 625 680; m.deproft@cra.wallonie.be).

Aanwijzingen van de imker:

Om een verklaring van de vastgestelde sterfte te vinden is het belangrijk om een maximum van elementen te verzamelen. De imker kan hierbij een belangrijke bijdrage leveren. Hoe meer elementen de imker kan inzamelen, hoe vlugger en preciezer het later onderzoek van het FAVV zal zijn.

- Neem hiertoe een gemeentelijke kaart en trek met een passer een cirkel met een straal van 3 kilometer rond de locatie. Deel de sector in in zones en bepaal vooraf hoe je de zones het best kan doorkruisen. Met de fiets of de auto rij je vervolgens de zone systematisch af en noteer je de gewassen in een

notaboekje. Een verplaatsing met de fiets geeft het voordeel dat je soms kan ruiken dat gewassen zijn besproeid.

- Richt je in eerste instantie naar bloeiende drachtplanten, doch bijen verzamelen ook dauwdruppels op de bladeren van niet-bloeiende gewassen.
- Bij vaststelling van meerdere vergiftigingen op hetzelfde moment op verschillende bijenstanden wordt het mogelijks een stukje eenvoudiger. Dan kan men zich richten op de overlappende zone van het vliegareaal van beide bijenstanden.
- Wacht niet met dit onderzoek tot de laboresultaten van het bijenonderzoek gekend zijn.
- Maak de informatie over mogelijke oorzaken van de bijenvergiftiging over aan de FAVV-inspecteur.

Met deze informatie kan tevens naar andere bevoegde officiële instantie worden gestapt (milieudienst of politie) die vervolgens stalen kan (laten) nemen van de verdachte gewassen.

Onderzoek door het FAVV:

Enkel indien er bij het laboratoriumonderzoek van de dode bijen er een pesticide aangetoond werd met een gehalte groter of gelijk aan 10 % (= 0,1xLD₅₀) van de LD₅₀-waarde voor honingbijen zal het FAVV overgaan tot verder onderzoek in de omgeving van de bijenstand. Daarbij kan in eerste instantie het register van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de aanwezige stock gecontroleerd worden bij professionele gebruikers zoals land- of tuinbouwers, loonwerkers, beheerders van groene zones en bossen,... Ook het gebruik van biociden in de buurt van de bijenstand mag hierbij niet over het hoofd worden gezien. Wordt een onoordeelkundig of een onrechtmatig pesticidengebruik vastgesteld kan dit leiden tot verdere maatregelen.

- Indien staalname van de gewassen zinvol is wordt 500 à 750 g van bloemen-/plantenmateriaal verzameld. Dit materiaal wordt tot de analyse in de diepvries (<-18°C) bewaard. De multiresidu-analyse met MS/MS detectie kan in een laboratorium worden aangevraagd. De verzending van het staal gebeurt via de dispatchingdienst van het FAVV.

Bij particulieren is controle onmogelijk tenzij de betrokkene hierover open kaart wenst te spelen. Particulieren dienen geen logboek bij te houden van gebruikte pesticiden.

8. Verzekering en schadevergoeding.

Indien er een causaal verband kan gelegd worden tussen het gebruik van pesticiden en acute bijensterfte kan door de getroffen imker gepoogd worden om een schadeloosstelling te bekomen. Land- en tuinbouwers hebben beroepsmatig een verzekering voor schade aan derden. Particulieren beschikken over een familiale verzekering tegen schade aan derden. Afhankelijk van het type verzekering is er een meestal een vrijstelling. Deze vrijstelling zal de verantwoordelijke zelf dienen te betalen wat mogelijk op enige weerstand kan stuiten. Men kan ook steeds proberen tot een minnelijke schikking te komen.

Een tijdige vaststelling door een officiële instantie met politionele bevoegdheid verhoogt de kans op het bekomen van een schadevergoeding.

9. Vrijwillige meldingen

Naast de verplichte melding aan het FAVV kan je als imker de acute bijenvergiftiging ook op vrijwillige basis melden aan:

- uw lokale beëdigde assistent voor de bijenteelt.
- de imkers in een straal van 5 km. Het is belangrijk dat andere imkers op de hoogte worden gebracht van een vergiftiging. Bij vaststelling van gelijkaardige feiten op andere bijenstanden kan dit een belangrijk hulpmiddel zijn bij de afbakening van de verdachte vliegweide en de afhandeling van de administratie.

Het adres van collega-imkers kan bekomen worden bij de lokale bijenvereniging. Het FAVV beschikt ook over een lijst van geregistreerde imkers.

- uw gemeente. De meeste gemeenten beschikken intussen over een centraal meldpunt voor milieuklachten (zie hiervoor de webstek van de gemeente). In de meeste gemeenten nemen de milieudienst (binnen de kantooruren) en de lokale politie (buiten de kantooruren) deze taak op zich. In vele gemeenten is hiervoor één telefoonnummer ingesteld, waarmee U binnen de kantooruren terecht komt bij de milieudienst, buiten de kantooruren bij de politie. De politiediensten hebben immers een algemene bevoegdheid inzake handhaving en zijn ook 's avonds en tijdens het weekend beschikbaar.

De bevoegde ambtenaren kunnen ter plaatse vaststellingen doen en controles uitvoeren en optreden bij overtredingen. Dit kan door aanmaningen of door een proces-verbaal. Verder hebben zij kennis van de plaatselijke toestand en de specifieke wetgeving.

Niet altijd is de gemeente bevoegd of in staat om het door u gemelde probleem op te lossen. In voorkomend geval zal zij u wel kunnen doorverwijzen naar de juiste instantie. Zij kan ook de hulp inroepen van milieudiensten van de provincie of de Vlaamse of Waalse gemeenschap.

10. Afkortingen

CARI = Centre Apicole de Recherche et d'Information

SCIENSANO = wetenschappelijke instelling ontstaan uit de fusie van het voormalige Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie (CODA) met het vroegere Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV)

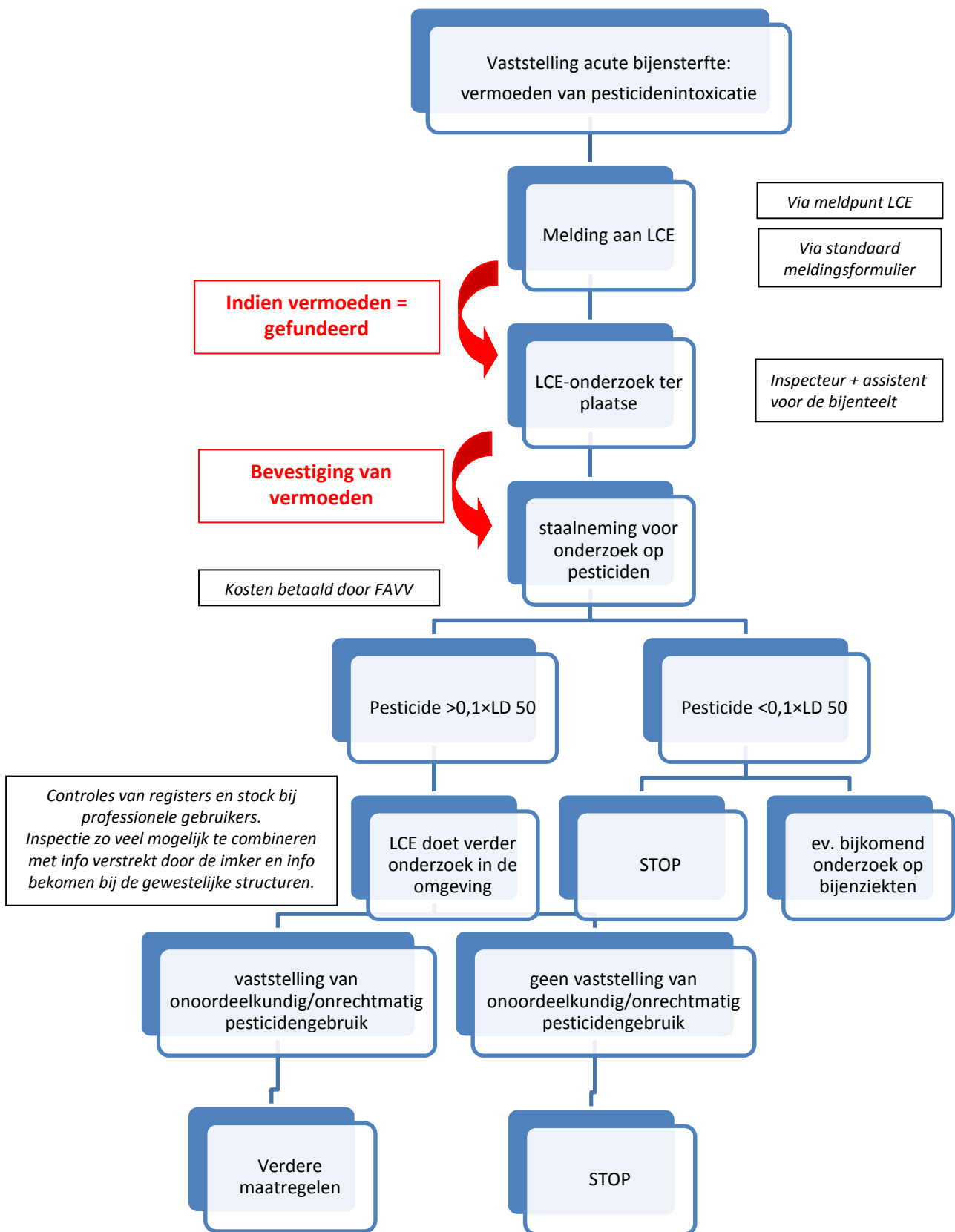
CRA-W = Centre wallon de Recherches agronomiques

FAVV = Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

LD₅₀: orale of topische LD₅₀ = letale dosis 50 % = unieke dosis van een stof verkregen door statistische berekening, die kan leiden tot de dood in 50 per cent van de dieren wanneer deze oraal of via contact wordt toegediend. LD₅₀ wordt uitgedrukt in µg teststof/bij. De teststof voor pesticiden kan ofwel een actief ingrediënt, of een chemisch preparaat zijn waarin 1 of meerdere actieve ingrediënten aanwezig zijn.

LCE = Lokale controle-eenheid van het FAVV

Bijlage 1: FLOWCHART draaiboek bij vermoeden van bijensterfte door pesticidenvergiftiging

Bijlage 2:
FORMULIER VOOR EXPLOITANTEN VAN DE SECTOR
VAN DE PRIMAIRE DIERLIJKE PRODUCTIE

zoals voorzien in bijlage III van het ministerieel besluit van 22 januari 2004 betreffende de
modaliteiten voor de meldingsplicht in de voedselketen.

IN TE VULLEN DOOR

DE EXPLOITANTEN VAN DE SECTOR VAN DE PRIMAIRE DIERLIJKE PRODUCTIE

EN / OF DE DIERENARTS

ALGEMENE INFORMATIE

01:	HET BEDRIJF DAT DE MELDING DOET (schrappen wat niet van toepassing is)	VEEHOUDER / DIERENARTS
02:	VERANTWOORDELIJKE VAN DE PRIMAIRE DIERLIJKE PRODUCTIE (NAAM, ADRES, TEL., FAX, E-MAIL, GSM) BESLAG N° (8 cijfers)	
03:	DIERENARTS (NAAM, ADRES, TEL., FAX, E-MAIL, GSM) NUMMER VAN DE ORDE	
04:	DATUM EN UUR VAN DE MELDING	

PRODUCT

05:	BETROKKEN DIEREN: - DIERSOORT - AANTAL PER DIERSOORT - SANITELNUMMERS (oornummers)	
06:	BETROKKEN DIERENVOEDERS (indien van toepassing) : - LEVERANCIER (NAAM, ADRES, TEL., FAX, E-MAIL, GSM) - NAAM DIERENVOEDER	

GEVAAR

07:	HET GEVAAR BETREFT (schrappen wat niet van toepassing is)	DIERZIEKTE / DIERVOEDER / MEDICATIE / ANDERE
08:	AARD VAN HET GEVAAR (naam dierziekte of de omschrijving van het probleem)	
09:	MONSTERS OPGESTUURD NAAR LABO EN DE COÖRDINATEN VAN DAT LABO	
10:	RESULTATEN VAN DE ANALYSES (indien van toepassing)	
11:	DATUM BEMONSTERING (indien van toepassing)	

GETROFFEN MAATREGELEN:

12:	REEDS ONDERNOMEN MAATREGELEN	
-----	------------------------------	--

ANDERE INFORMATIE

13:	BIJ FAVV GECONTACTEERD PERSOON	
14:	ANDERE INFORMATIE	

PERSOON DIE VERANTWOORDELIJK IS VOOR DE VERZENDING VAN DE MELDING:

Verantwoordelijke van de primaire dierlijke productie / dierenarts (schrappen wat niet van toepassing is)

Handtekening verantwoordelijke van de primaire dierlijke productie:

Handtekening dierenarts:

Bijlage 3: Formulier met bijkomende notitie van gegevens (facultatief)

Het FAVV-formulier (Bijlage 2) is een standaardformulier voor meldingen door exploitanten van de primaire dierlijke sector. Dit formulier is niet specifiek opgesteld voor acute bijenvergiftigingen. Onderstaand formulier kan de imker helpen om meer specifieke feiten te noteren. Dit formulier dient niet te worden ingediend doch kan door de imker gebruikt worden bij het formuleren van een officiële klacht. Beschikt u als imker niet over alle gegevens of kunt u niet antwoorden op de vragen, laat het betreffende vakje dan blanco.

Dit formulier kan

- u downloaden van de website van het Informatiecentrum voor bijenteelt en CARI;
- u opvragen bij uw plaatselijke assistent voor de bijenteelt

1. Persoonlijke gegevens*

Naam, Voornaam, Adres, Postcode, gemeente, Telefoon, GSM, email:

.....
.....

Beroepsimker, hobbyimker

*Uw persoonlijke gegevens worden enkel gebruikt voor het onderzoek betreffende deze melding met toepassing van het Koninklijk Besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens. U hebt recht van toegang zoals omschreven in de Privacywet.

2. Informatie over de getroffen bijenvolken en de aard van de sterfte

- Kastnummer(s) : .....
- Datum van de sterfte: gekend/niet gekend
- Datum van de vaststelling: .....
- Tussen datum 1: ..... en datum 2: .....
- Uur van de sterfte: gekend/niet gekend
- Tussen uur 1: ..... en uur 2: .....

- Schatting van de grootte van het volk vóór de sterfte in aantal bijen (ter informatie: een groot productievolk bevat ongeveer 50000 bijen) : .....

- Datum van de laatste ingreep door de imker: .....
- Aard van de ingreep: .....

- Zijn er in de getroffen volken recent diergeneeskundige producten/ontsmettingsmiddelen gebruikt tegen ziektes of parasieten: ja/nee
  - Zo ja:
    - Datum van behandeling: .....
    - Aard van het product: .....
    - Hoeveelheid product en concentratie per volk: .....

- Zijn er in de getroffen volken voedingsmiddelen zoals suikers of stuifmeelvervangers gebruikt in de periode voor de vergiftiging: ja/nee
  - Zo ja:

- Datum van toediening: .....
- Aard van het product: .....
  - Hoeveelheid per volk: .....
- Is er in de getroffen volken honing aanwezig: ja/nee
 Zo ja, hoeveelheid per volk: .....

- Vaststelling van de vergiftiging. Beschikt u over foto's: ja/nee
 Zo ja, gelieve de foto's in bijlage te voegen.

- Vaststelling van:
  - Misvormde bijen ja/nee
  - Bijen nat ja/nee
  - Bijen blinkend zwart ja/nee
  - Krabbelaars op de vliegplank ja/nee
  - Levende bijen vliegonbekwaam ja/nee
  - Bijen met kop in de raat ja/nee
  - Bijen in stukken of onthoofd ja/nee
  - Uitwerpselen op de voorwand kast of op de vliegplank: ja/nee
  - Gestorven bijen hebben uitgestoken tong ja/nee
  - Gestorven bijenlarven ja/nee
  - Koningin gestorven ja/nee
  - Gestorven bijen zijn nectarhaalsters ja/nee
  - Gestorven bijen zijn pollenhaalsters ja/nee

- Schatting van het percentage gestorven bijen: .....
- De gestorven bijen bevinden zich:
  - Voor de kast op de grond ja/nee
  - Op de vliegplank ja/nee
  - In de kast ja/nee

3. Informatie betreffende de bijenstand en de omgeving

Adres van de bijenstand (eventueel in te voeren via geoportaal)

Straat, nummer, postcode, gemeente: .....

- Hebt u een veldonderzoek uitgevoerd met inventarisatie van de gewassen in de omgeving met een straal van 3 km rond de bijenstand: ja/nee
- Wie inventariseerde de omgeving: .....

- Oplijsting van bloeiende gewassen:
 .....
 .....
 .....
 .....

- Oplijsting van niet bloeiende gewassen:
 .....
 .....
 .....

- Hebt u een vermoeden van oorzaak: ja/nee

- Zo ja, welke: .....

- Zijn er naburige imkers die eveneens zijn getroffen: ja/nee
- Zo ja, wie (naam, adres, gemeente): .....

4. Informatie betreffende de melding van de sterfte

- Hebt u melding gedaan bij het meldpunt van de lokale controle-eenheid (LCE) van het federaal voedselagentschap (FAVV): ja/nee
- Hebt u een klacht ingediend bij de milieudienst van de gemeente/politie: ja/nee
- Bij welke instanties en of personen hebt u gemeld?
  - Assistent voor de bijenteelt ja/nee
  - Gemeentelijke milieudienst ja/nee
  - Politie ja/nee
  - Naburige imkers in een straal van 5 km ja/nee

5. Informatie betreffende de staalname en administratieve afhandeling van de sterfte

- Werd er een staal genomen van de gestorven bijen: ja/nee
 Zo ja,
 Datum en uur staalname: .....
 Naam en functie van de staalnemer: .....
 Naam van getuigen van de staalname: .....
 Staalnummer: .....
 Verzegeling: ja/nee
 Verzending staal naar het laboratorium via dispatching FAVV: ja/nee
 Datum verzending: .....
 Resultaat van het laboratorium: .....

- Werd er een staal genomen van plantenmateriaal: ja/nee
 Zo ja,
 Datum en uur staalname: .....
 Naam en functie van de staalnemer: .....
 Naam van getuigen van de staalname: .....
 Staalnummer: .....
 Verzegeling: ja/nee
 Verzending staal naar het laboratorium via dispatching FAVV: ja/nee
 Datum verzending: .....
 Resultaat van het laboratorium: .....